

ELSŐ RÉSZ

ELSŐ SZAKASZ

A gyermekkor és a kolostori élet éve

Anyám soha nem árulta el, milyen viszonyok között élt atyám e világban; ám ha mindazt emlékezetembe idézem, amit már zsenge gyermekkoromban mesélt róla, akkor csak azt gondolhatom, hogy alapos ismeretekkel megáldott, életrevaló férfiú volt. Anyám korábbi életükről szóló elbeszéléseiből és egyes megnyilvánulásaiából, amit azonban csak később értettem meg, megtudtam, hogy szüleim nagy gazdagság birtokában folytatott kényelmes életükből a lehető legnyomorúságosabb szegénységbe süllyedtek, s hogy apám, kit a Sátán egykoron elvetemült gaztettre csábított, halálos bűnt követett el, melyet le akarván vezekelni, minekutána késő éveiben megvilágosodott számára Isten kegyelme, elzarándokolt a Szent Hárshoz* a messzi, hideg Poroszországba.

* *Szent Hárs* – a kelet-poroszországi Königsberg kormányzói kerületben lévő Szent Hárs kolostor a késő középkortól zarándokhelyként volt ismert. A régi kápolna helyén, mely egy hárs köré épült, 1687-ben egy nagy templomot kezdtek el építeni, melyet a XVIII. század elején kibővítettek. A reformáció idején elpusztított hárs emlékére a templom középhajójának egyik pillérét egy madonnát ábrázoló hársfatörzsből készítették. (Świąta Lipka néven ma is híres zarándokhely Lengyelországban.)

Többévi házasság után anyám a fárasztó vándorúton érezte először, hogy házasságuk nem marad terméketlen, amitől apám félt, és nyomorúságáról megfélelkezve fölöttébb örvendezett, mert úgy tűnt föl számára, valóra válik látomása, melyben Szent Bernát* vigaszt és bocsánatot ígért bűnéért, és egy fiúgyermekkel ajándékozza meg. A Szent Hársnál atyám megbetegedett, s gyöngesége dacára minél kevésbé akarta kihagyni az előírt ájtatossági gyakorlatokat, annál jobban elhatalmasodott rajta a nyavalya; megtisztulva és megvigasztalódva abban a pillanatban halálozott el, amelyben megszülettem. – Tudatom nyiladozása óta derengenek bennem a kedves képek a Szent Hárs kolostoráról és pompás templomáról. Még most is körülölel a sötét erdő zúgása – a buján sarjadoszó füvek illata s a tarka virágoké, melyek bölcsömül szolgáltak. Nem fészkel mérges állat, kártékony csúszómászó féreg a Boldogságos Szűz szentélyében; nem zavarja meg légy zöngése, sem tücsök cirpelése a szent csöndet, melyben csak a papok ájtatos énekei zengedeznek, akik a zarándokokkal együtt vonulnak hosszú sorokban arany füstölőedényt himbálva, melyből tömjénfüst illata száll a magasba. Még most is látom a templom közepén az ezüst bevonatú hársfatorzset, melyre angyalok helyezték a Szent Szűzanya csodatévő képét. A templom falairól s mennyezetéről még mosolyognak rám az angyalok – a szentek – tarka

* *Szent Bernát* – a francia egyháztanító Bernát (1090 k.–1153) 1115-től a clairvaux-i ciszterci kolostor apátja volt. III. Sándor pápa 1174-ben szentté avatta. A szegénység és az alázatosság apostoli eszméit hirdette. Misztikus gondolkodóként ellenezte a teológia eltudományosodását, és azt követelte, hogy az egyház kizárólag a vallás területére korlátozódjon, és ezzel szembefordult a pápák világi hatalmi igényével.

alakjai!* – Olyannyira lelkembe ivódtak anyám történetei a csodálatos kolostorról, hol kegyes vigaszt talált leggyötrőbb fájdalmaira, hogy úgy hiszem, magam is láttam, jöllehet képtelenség, hogy ily messzire visszanyúlhatnak emlékeim, mivel anyám másfél esztendő múltán elhagyta a szent helyet. – Úgy érzem hát, mint ha a néptelen templomban láttam volna egy komoly férfi csodás alakját, ama idegen festőt, aki ősidőkkel korábban tűnt föl, amikor a templom épült, és akinek a nyelvét senki sem értette, és aki gyakorlott művészi kézzel igen rövid idő alatt a lehető legkáprázatosabban kifestette a templomot, majd eltűnt, mihelyst végzett. – Emlékszem továbbá egy fura öltözetű, hosszú, ősz szakállú, öreg zarándokra, aki gyakran a karjába vett, az erdőben magányosan tarka mohát és köveket keresett, és játszott velem; jöllehet biztosan úgy hiszem, hogy eleven képe csupán anyám elbeszélése nyomán alakult ki lelkemben. Egyszer magával hozott egy korombéli, csodaszép, idegen gyermeket. A fűben ülve ölegettük és csókolgattuk egymást; neki adtam az összes tarka követem, ő pedig mindenféle alakokat rakott ki belőlük a földön, ám végül mindig kereszt formálódott belőlük. Anyám mellettünk ült egy kőpadon, az öreg pedig mögötte állt, és szelíd komolysággal figyelte gyermeki játékunkat. Egyszer csak néhány ifjú lépett elő a bokorból, öltözetük és egész lényük alapján ítélve bizonyára csak a kíváncsiság és a fürkészhajlam vonzotta őket a Szent Hárs-hoz. Amint az egyikük észrevett, nevetve így kiáltott fel: „Nézétek csak! Egy szent család, a mappámba való!” És valóban, rögvést papírt és ceruzát vett elő, és nekilátott,

* A Szent Hárs kolostor freskóit főként Matthias Meier festette 1723 és 1725 között. Az idegen festő fiktív alakjának nincs történeti előképe.

hogyan lerajzoljon bennünket, ám ekkor az öreg zarándok felszegte fejét, és haragosan így kiáltott: „Nyomorult gúnyolódó, azt hiszed, művész vagy, miközben soha nem égett bensődben a hit és a szeretet lángja; műveid holtak és merevek, akárcsak te magad, kítaszítottként, magányos űrben, kétségbeesve fogsz elpusztulni nyomorúságodban.” Az ifjak döbbenet elmenekültek. Az öreg zarándok pedig így szólt anyámhoz:

– Csodálatos gyermeket hoztam ma néktek, hogy lángra lobbantsa fiadban a szeretet szikráját, de el kell vinnem, és bizonyára soha többé nem látjátok viszont, miként engem sem. Fiad pompás adottságokkal megáldott, ám buzog és forrong vérében atyja bűne, mégis a hit derék harcosává válhat, neveltesd papot belőle! – Anyám nem győzte hangsúlyozni, milyen mély és kitörülhetetlen nyomot hagytak benne a zarándok szavai; ennek ellenére úgy döntött, hogy nem kényszeríti hajlamait, hanem nyugodtan kivárja, mit szab ki rá, és merre terelget a sors, mert elképzelni sem tudott annál magasabb nevelést számomra, mint amelyet ő maga adhatott. – Világos, saját tapasztalataimból fakadó emlékeim attól az időtől kezdődnek, amikor anyám útban hazafelé betért a ciszterci nővérek kolostorába,* melynek fejedelmi rangra emelt apátnője, ki ismerte atyámat, barátságosan fogadta anyámat. Az öreg zarándok esete óta eltelt idő – amelyre valóban már saját tapasztalataim alapján emlékszem, úgy, ahogyan azt anyám a festő és az öreg zarándok beszédeivel kiegészítette – és a között az idő között eltelt időszakra, amikor anyám először

* *ciszterci* – a ciszterci rend 1098-ban alakult a bencés rendből. A rendet szegénység, szigorú aszkézis, misztika, Mária-tisztelet jellemzi. A kolostorok önálló és önellátó gazdasági intézményekként működtek, a munkát laikus testvérek végezték.

vitt el az apátnőhöz, teljesen kihullott emlékezetemből: a leghalványabb sejtelmem sem maradt meg róla. Akkor látom magam újra, midőn anyám megjavította és rendbe szedte öltözetemet, ahogy tudta. Új szalagokat vásárolt a városban, lenyirbálta elvadult-hosszú hajamat, gondosan megmosdatott, és közben a lelkemre kötötte, hogy jámboran és illendően viselkedjem az apátnőnél. Végül aztán anyám kezét fogva felmentem a széles kőlépcsőn, és beléptem egy magas, boltozatos, szentképekkel díszített terembe, ahol az apátnővel találkoztunk. Hatalmas, fenséges, szép asszony volt, a rendi viselet tiszteletet parancsoló méltóságot kölcsönzött neki. Komoly, lelkem mélyéig ható pillantással nézett rám, és megkérdezte:

– A fia? – Hangja, megjelenése, sőt az idegen környezet, a magas szoba, a képek, minden olyan hatással volt rám, hogy mélységes iszonyatérzés kerített hatalmába, és keserves zokogásban törtem ki. Az apátnő ekkor szelídebb és jóságosabb tekintettel nézett rám, és így szólt: – Mi a baj, gyermekem, csak nem félsz tőlem? Hogy hívják a fiát, kedvesem?

– Franz – felelte anyám, mire a fejedelemszony iszonyatos fájdalommal felkiáltott:

– Franciskus! – majd felkapott, és hevesen magához szorított, ám ebben a pillanatban hirtelen fájdalom nyilallt a nyakamba, élesen felüvöltöttem, úgyhogy a fejedelemszony riadtan elengedett, magatartásomon megütközött anyám pedig hozzám ugrott, hogy azonnal elvigyen. De a fejedelemszony nem engedett: kiderült, hogy a gyémántkereszt, melyet a keblén viselt, úgy megsértette a nyakamat, amint hevesen magához szorított, hogy azonnalmód bevörösödött és vérömleny keletkezett a helyén.

– Szegény Franz – mondta a fejedelemszony –, fájdalmat okoztam neked, de azért legyünk jó barátok.

tok. Egy nővér cukorkát és édes bort hozott be, s mivel egyre magabiztosabbá kezdtem válni, nem kérttem magam soká, hanem derekasan nekiláttam a nyalánkságoknak, melyeket a kedves asszony maga adogatott a számba, miután leült és az ölébe vett. Amint kortyintottam néhányat a számomra addig teljesen ismeretlen, édes italból, visszatért derűs kedvem, rendkívüli eleven-ségem, ami anyám tanúsága szerint kisgyermekkoromtól jellemző volt rám. Az apátnő és a szobában maradt nővér legnagyobb meglepedésére kacarásztam és cseverészttem. Még ma is megmagyarázhatatlan számomra, hogyan támadhatott anyámnak az az ötlete, hogy megkérjen, meséljek a fejedelemsasszonynak szülőhelyem szépséges és káprázatos dolgairól, mire én, mintegy magasabb hatalom ihletésére oly elevenen ecseteltem az idegen, ismeretlen festő szép képeit, mintha lelkem legmélyén őriztem volna őket. Közben belefeledkeztem a szentek káprázatos történeteibe, mintha már behatóan ismertem volna minden egyházi írást. A fejedelemsasszony, de még anyám is álméltkodva meredt rám, s minél jobban belemelegedtem a beszédbe, annál lelkesebbé váltam, és amikor végül a fejedelemsasszony megkérdezte:

– Mondd csak, kedves gyermekem, honnan tudod mindezt? – Habozás nélkül tüstént azt feleltem, hogy a szépséges és csodálatos fiú, kit egykoron egy idegen zarándok hozott magával, magyarázott el minden képet a templomban, sőt maga is festett néhányat színes kövekkel, és nemcsak hogy feltárta előttem értelmüket, de sok más szent történetet is mesélt.

Vecsernyére harangoztak, a nővér egy jó adag cukorkát csomagolt egy zacskóba, majd nekem adta, én pedig nagy élvezettel eltettem. Az apátnő felállt, és így szólt anyámhoz:

– A fiát növendékemnek tekintem, kedves asszonyom, és mostantól a gondját viselem. – Anyám a fájdalomtól nem tudott megszólalni, forró könnyeket ontva megsókolta a fejedelemsasszony kezét. Már épp ki akartunk lépni az ajtón, amikor a fejedelemsasszony utánunk sietett, még egyszer felemelt, s miközben gondosan félretolta a keresztet, magához szorított, és heves zokogás közepette – forró könnyei a homlokomra hullottak – így kiáltott fel:

– Franciskus! Légy jámbor és jóságos! – Lelkem mélyéig meghatódtam, és én is zokogni kezdtem anélkül, hogy tudtam volna, miért sírok.

Az apátnő támogatása révén anyám szerény háztartása, aki nem messze a kolostortól egy kis majorságban lakott, hamarosan fellendült valamelyest. Megszűnt az ínség, jobb ruhákban jártam, és eljártam órákra a plébánoshoz, akinek karénekesként is szolgáltam, amikor a kolostor templomában látta el hivatalát.

Mily boldog álomként lebegnek körül még most is ama boldogságos ifjúkor emlékei! – Ó, hazám, e messzi szent hon, hol az öröm s a felhőtlen gyermeki értelem háborítatlan derűje lakozik, messze mögöttem immár, s ha visszanézek, tátongó szakadék mered rám, mely örökre elválaszt tőle. Forró vágyakozással igyekszem egyre csak egyre ráismerni szeretteimre, kiket odaát a kikelet bíborsugarában látok andalogni, s próbálom kivenni kedves hangjukat. Ó, létezhet-e szakadék, melyen az erős szárnyú szeretet ne tudna átlendülni? Ugyan mit jelenthet a szeretetnek tér s idő? – Nem gondolatban él talán, s ismeri-e vajon a mértéket? – Ám sötét alakok szállnak fel, s egyre szorosabban és szorosabban tömörülve egymáshoz, egyre szűkebbre s szűkebbre kapcsolódván össze elzárják a kilátást, és értelmemet a jelen nyomorúságaival szorongatják, hogy még a vágy

is – mely névtelen, gyönyörteli fájdalommal töltött el – gyilkos, szörnyű kinná válik!

A plébános maga volt a megtestesült jóság, meg tudta zabolázni eleven szellememet, s az órákat gondolkodásmódomhoz tudta igazítani, hogy örömet leltem bennük, és gyorsan haladtam. – Anyámat mindennél jobban szerettem, a fejedelemasszonyt pedig szentként tiszteltem, és ünnepnap volt számomra, ha láthattam. Minden alkalommal elhatároztam, hogy újonnan szerzett ismereteimmel csillogok, de ha megérkezett és barátságosan megszólított, elakadt a szavam, és csak néztem és hallgattam *őt*. Minden szava mélyen a lelkembe ivódott, s még másnap is, miután beszéltem vele, csodálatos, ünnepélyes hangulatban voltam, és alakja elkísért sétáimon. – Mily megnevezhetetlen, reszkető érzés járt át, amikor a tömjéntartót himbálva a főoltárnál álltam, és az orgona hangja áramlott lefelé a kórusról, és zúgó özőnné duzzadva magával ragadott – amikor a himnusz közben felismertem a fejedelemasszony hangját, mely fénylő sugárként szállt alá hozzám, és a legfőbb, a legszentebb dolog sejtelmével töltött el. A legképrázatosabb nap azonban, melyet már hetekkel korábban ujjongva vártam, sőt melyre benső elragadtatás nélkül még csak gondolni sem tudtam, Szent Bernát ünnepe volt, melyet ciszterci szent lévén a kolostorban nagyszabású bűnbocsánati búcsúval a lehető legünnepélyesebben tartottak meg. Már az ünnepet megelőző napon tömegek özönlöttek a szomszédos városból és az egész környékről, és a kolostor mellett elterülő hatalmas, virágos mezőn ütöttek tanyát; a derűs forgatag nem szűnt se éjjel, se nappal. Nem emlékszem, hogy az időjárás e kedvező évszakban* valaha is megzavarta volna az ün-

* Szent Bernát ünnepe augusztus 20-a, a szent halálának napja.

nepet. A tarka kavalkádban látni lehetett himnuszokat énekelve vonuló, áhítatos zarándokokat, ünneplőbe öltözött lányokkal ujjongva évődő parasztleányeket, jámbor elmélkedésbe merült, imára kulcsolt kezű, felhőkbe merengő papokat, a fűvön elemózsiától roskadozó kosaraikat kirakodó és uzsonnázó polgárcsaládokat. Vidám dalok, jámbor énekek, vezeklők buzgó sóhaja, jókedvű emberek kacaja, panaszkodás, ujjongás, rivalgás, tréfa és fohász töltötte be csodálatos, bódító koncertként a levegőt! – Amint azonban megkondul a kolostor harangja, hirtelen elnémul a zsvajj – ameddig a szem el lát, sűrű sorokba tömörülve mindenki térdre omlik, és csupán az ima tompa moraja töri meg a szent csendet. Elhal az utolsó harangkondulás, a tarka tömeg újra szanaszét széled, s újra felcsendül a percekig elfojtott üdv rivalgás. – A püspök, kinek székhelye a szomszédos városban van, Bernát-napon a kolostor templomában a székeskáptalan papjainak szolgálatával celebrálta az ünnepi misét, a zenét pedig a főoltár oldalán felállított, gazdagon díszített, különleges selyemszőnyegekkal ékesített tribünön helyet foglaló zenekara szolgáltatta. – Még ma sem haltak el azok az érzések, melyek akkoriban keblemet reszketve elárasztották; ifjonti frissességgel felelednek, ha lelkületemet teljesen ama boldogságos időszak felé fordítom, mely túlságosan gyorsan elillant. Elevenen él emlékezetemben egy glória, melyet többször is előadtak, mivel a fejedelemasszony kiváltképp a misének ezt a részét szerette. – Nem úgy tűnt-e, mintha a főoltár fölött megnyílt volna a felhőglória, amikor a püspök megadta a kezdőhangot, és felzendült a kórus: gloria in excelsis deo?* – Igen, mintha isteni csoda ál-

* *Gloria in excelsis deo* – „Dicsőség a magasságban Istennek.” (Lukács, 2, 14.) A mise része.

tal életre izzottak volna a festett kerubok és szeráfok, és erős szárnyaikkal csapdosva és rebbenve fel s alá libbentek volna énekszóval és csodálatos hárfamuzsikával dicsőítvén az Ūristent. – A lelkes áhítat méla ámulatába merültem, s ragyogó felhőkön elragadtattam a távoli, ismert hazai földre, és az illatozó erdőkben bájos angyali hangok csendültek, és a csodálatos ifjú, akárha sudár liombokrokból lépkedett volna felém, és mosolyogva ezt kérdezte:

– Hol vesztegeltél ily soká, Franciskus? Sok szép tarka virágom van, és mind neked ajándékozom, ha nálam maradsz, és mindörökre szeretsz.

Az ünnepi mise után az apácák az infulával* ékesített és ezüst pásztorbotot tartó apátnő vezetésével ünnepélyes körmenetben vonultak végig a kolostor folyosóin és a templomon. Mily szentség, mily méltóság, mily földöntúli nagyság sugárzott a fenséges asszony minden pillantásából, kísérte minden mozdulatát! Maga volt a győzedelmes egyház,** ki kegyet és áldást ígért a jámbor, hívő népnek. A legszívesebben a lába elé vettem volna magam, amikor pillantása véletlenül rám esett. – Az istentisztelet végeztével az egyházi személyiségeket, valamint a püspök zenekarát a kolostor egyik nagytermében vendégül látták. A kolostor egynémely jötevője, tisztok, városi kereskedők is részt vettek a vacsorán, és mivel a püspök koncertmestere megkedvelt, és szívesen foglalkozott velem, én is jelen lehettem. S miként szent áhítattól átizzva először lelkemet szenteltem a mennyei-

* *infula* – ékkövekkel díszített, magas, fehér vagy aranyselemből készült püspöksüveg (latin).

** *győzedelmes egyház* – ecclesia triumphans, az egyház túlvilági, Isten színe elébe járult része, szemben az ecclesia militanssal, az e világi harcok egyházzal.

eknek, úgy most a víg élet lépett hozzám és árasztott el tarka képeivel. Mindenféle vidám elbeszélés, tréfa és bohókás történet hangzott el a vendégek harsány kacaja közepette, miközben a borosflaskákat is szaporán ürítgették, mígnem beköszöntött az este, és a vendégek kocsjai előálltak.

Amikor tizenhat éves lettem, a plébános közölte, hogy immár eléggé felkészültem, hogy a szomszédos város szemináriumában magasabb teológiai tanulmányok studiózásába kezdjek: én ugyanis mindenképpen a papi hivatás mellett döntöttem, ami szívbeli örömmel töltötte el anyámat, ki úgy vélte, hogy ezáltal igazolódna és beteljesülne a zarándok rejtélyes utalásai, melyek állítólag összefüggtek atyám különös, számomra ismeretlen látomásával. Anyám úgy vélte, hogy atyám lelke csak eme elhatározásom által tisztul meg a büntől és menekül meg az örök kárhozat kínjától. A fejedelemasszony is, kit ekkor csak a társalgóteremben láthattam, fölöttébb méltányolta tervem, és megerősítette ígéretét, miszerint a papi méltóság megszerzéséig mindenben támogat, amire csak szükségem van. Bár a város oly közel volt, hogy a kolostorból látni lehetett a tornyait, és némely edzett gyalogos a városból elsétált a kolostor kellemes vidékére, igencsak nehezemre esett a búcsú kedves anyámtól, a pompás asszonytól, kit kimondhatatlanul tiszteltem lelkemben, valamint jó tanítómesteremtől. Mert bizony a szeretetünk körén kívüli arasznyi távolság okozta fájdalom is hasonlatos ahhoz, amely a messzi távolba szakadt szereteteink miatt kínoz! – A fejedelemasszony különösen meghatódott, hangja fájdalomtól reszketett, miközben még kenetteljes, intő szavakat intézett hozzám. Megajándékozott egy kecses rózsafüzérrel és egy szép képekkel díszített kis imakönyvvel. Azután átnyújtott még egy ajánlólevelet a város kapucinus kolostorának perjeléhez,

mondván, azonnal keressem fel, mivel szóval és tettel a legnagyobb buzgalommal támogatni fog.

Bizony aligha akad még egy olyan bájos vidék, mint az, amely közvetlenül a város előtt terült el, és ahol a kapucinusok kolostora állt. A pompás kolostorkert a hegyekre nyíló kilátással mindig új szépségben ragyogott fel, valahányszor a hosszú sétányokon andalogtam, és hol az egyik, hol a másik buja facsoport mellett megpihentem. – Ebben a kertben találkoztam Leonardus perjellel, amikor először látogattam el a kolostorba, hogy átadjam neki az apátnő ajánlólevelét. – Az egyébként is barátságos perjel még barátságosabbá vált, amint elolvasta az irományt, és oly sok vonzó dolgot mesélt a csodálatos asszonyról, akit még ifjúkorában ismert meg Rómában, hogy a legelső pillanattól fogva egészen megnyert magának. Barátok között élt, hamarosan láthatóvá vált tehát viszonya a szerzetesekhez, továbbá a kolostor működése és életvitele: a szellem nyugalma és derűje, amiről már a perjel pusztja megjelenése is egyértelműen árulkodott, átterjedt minden barátra. Nyoma sem volt csüggedtségnek vagy ama ellenséges, lelket emésztő zárkózottságnak, mely egyébként megfigyelhető a szerzetesek ábrázatán. A rend szigorú szabályaitól függetlenül az ájtatosság Leonardus perjel számára inkább a mennybéli dolgok felé forduló szellem, mintsem az emberi természethez tapadó bűn aszketikus levezekelésének igényéből fakadt, és ezt a fajta áhítatot olyannyira lánggra tudta lobbantani a barátokban, hogy minden cselekedetüket, mellyel a szabályoknak kívántak eleget tenni, derű és kedélyesség ragyogta be, ami a nyomorúságos földi életbe valóban egyfajta magasabb létet varázsolt. – Leonardus perjel megfelelő kapcsolatot tudott kialakítani a világgal, ami a barátok számára csakis üdvözítő lehetett. A nagy tiszteletben álló kolostorba min-

denfelől érkező busás adományok lehetővé tették, hogy bizonyos napokon a refektóriumban* vendégül lássák a kolostor támogatóit és oltalmazóit. Ilyenkor az ebédlő közepén megterítettek egy hosszú asztalt, az asztalfőn Leonardus perjel foglalt helyet, körülötte a vendégek. A barátok a regulának megfelelően a fal mentén álló keskeny asztalnál ültek, és egyszerű étkezészetet használtak, míg a vendégasztalra szép és kecses porcelánkészlet és üvegporhár került. A kolostor szakácsa kitűnően értette módját az ínycsiklandó böjti étkek elkészítésének, melyek valóban ízlettek is a vendégeknek. A borról a vendégek gondoskodtak, és így a kapucinus kolostorban rendezett lakomákon barátságosan és kedélyesen összefonódott profán és szent, s ezek kölcsönhatása bizony nem volt haszontalan az élet számára. Mert miközben a világi forgatag rabjai kiléptek a világi életből, s betértek a falak közé, hol minden a tevékenységükkel homlokegyenest ellenkező egyházi életet hirdette, a lelkekbe hulló némely szikra ingerére kénytelenek voltak beismerni, hogy bizony más utakon is rátalálhatni a békére és boldogságra, mint amelyen ők járnak, mi több, a szellem talán már itt, a földön is magasabb létet biztosít az embernek, minél magasabbra emelkedik e földi élet föl. Ezzel szemben a szerzetesek élettapasztalata és bölcsessége is gyarapodott, mivel a hírek, melyek a falaikon kívüli tarka világ nyüzsgő forgatagáról tudósítottak, szemléletükben némi változást gerjesztettek. Anélkül, hogy hamis értéket tulajdonítottak volna a földi hívságoknak, el kellett ismerniük, hogy az emberek különböző, bensejükből fakadó életmódjában szükségese a szellemi princípiumnak efféle fénytörései, melyek nélkül minden szín- és fénytelen volna. Szellemi és

* *refektórium* – kolostori ebédlő (latin).

tudományos műveltségének köszönhetően Leonardus perjel eleve magasan fölötté állt mindeneknek. Azontúl, hogy derék teológus tudósként tartották számon, aki könnyedén, ám mélyrehatóan tudott értekezni a legbonyolultabb matériákról is, és a szeminárium professzorai gyakran fordultak hozzá tanácsért és felvilágosításért, a világ dolgaiban is járatosabb volt, mint ahogyan azt az ember egy kolostori papról feltételezhetné. Úgyesen és könnyedén beszélt az olasz és a francia nyelvet, és különleges jártasságának köszönhetően korábban fontos missziós szolgálatokkal is megbízták. Már akkoriban, amikor megismertem, élemedett korú volt, de míg ősz haja árulkodott koráról, szemében ifonti tűz égett, és az ajka körül játszó bájos mosoly sokkal inkább benső elégedettségéről és lelki nyugalomáról árulkodott. Ugyanaz a kellem uralta mozdulatait is, mely beszédét ékesítette, s még az ügyefogyott kámzsa is csodálatosan simult arányos testalkatához. Nem akadt egyetlenegy barát sem, kit ne szabad választása, sőt benső szellemi hangulatából fakadó igénye vezérelt volna a kolostorba; de Leonardus még annak a szerencsétlennek is hamarosan vigaszt tudott nyújtani, aki a megsemmisülés elől menekülvén a kolostorban keresett oltalmat; bünbánata révén hamarosan nyugalmat talált, és megbékélvén a világgal, mit sem törődve hívságaival földi életet élt ugyan, de hamarosan fölébe emelkedett annak. A kolostori élet e szokatlan tendenciáit Leonardus Itáliából hozta, ahol a vallási élet kultusza és teljes felfogása sokkal derűsebb, mint a katolikus Németországban. Miként a templomépítésben is fennmaradtak az antik formák, szinte úgy hatolt be az ókor derűs és eleven korából egy fénysugár a kereszténység misztikus homályába is, és csodálatos ragyogással töltötte be azt, mely ragyogás különben isteneket és hőöket övezett.

Leonardus megkedvelt, tanított olaszul és franciául, ám leginkább az a sokféle könyv hatott rám, melyeket kezembe adott, valamint beszélgetéseink, melyek különös módon pallérozták szellememet. Szinte minden időmet, ami a szemináriumi stúdiumok mellett megmaradt, a kapucinusok kolostorában töltöttem, és egyre nagyobb hajlandóságot éreztem, hogy belépjek a rendbe. Közöltem óhajomat a perjellel; ő nem kívánt eltántorítani tervemtől, de azt tanácsolta, várjak még legalább néhány esztendeig, és nézzek körül egy kicsit a világban. Nem hiányzott az ismeretség, kivéve, melyet a püspöki koncertmesterrel kötöttem, aki zenére oktatót, így minden társaságban, kiváltképp, ha nők is jelen voltak, kínosan feszengtem, és ez, valamint hajlamom az elmélkedő életmódra, úgy tűnt, benső hivatásomul a kolostori életre rendelt.

Egyszer a perjel hosszas és figyelemre méltó beszélgetést folytatott velem a profán életről; kitért a legsikamlósabb témákra is, melyeket azonban szokásos könnyedségével és kellemmel adott elő, elkerült mindent, ami a legkisebb mértékben is megbotránkoztatathatott volna, mégis mindig a lényegre tapintott. Végül kézen fogott, szigorúan a szemembe nézett, és megkérdezte, ártatlan vagyok-e még. – Éreztem, hogy eláraszt a tűz, mert miközben Leonardus feltette e kényes kérdést, egy kép jelent meg előttem a lehető legelevenebb színekben, mely réges-rég teljesen elillant tőlem. – A koncertmesternek volt egy húga, aki ugyan nem volt szépnek mondható, mindazonáltal virága teljében álló, bájos lányka volt. Kiváltképp tökéletesen arányos termete tűnt föl; karja s keble a lehető legformásabb és legszebb színű volt, amelyet csak láthatott az ember. – Egyik reggel, amikor órára indultam a koncertmesterhez, hűgát könnyed reggeli öltözetben leptem meg; keble szinte fedetlen